

YARATICILIK VE ZEKA

PROF. DR. MUSTAFA SERDAR KÖKSAL

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM FAKÜLTESİ

ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ

ÖZEL YETENEKLİLER EĞİTİMİ ABD

E-MAİL: SERDAR.KOKSAL@HACETTEPE.EDU.TR

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

Sternberg ve O'Hara (1999) zeka ve yaratıcılık arasındaki teorik ilişkileri Őu Őekilde özetlemiŐtir:

- *Her ikisi de aynı Őeydir.
- *Biri diğerinin alt boyutudur (Zeka yaratıcılığın alt boyutudur gibi)
- *İkisi arasında hiŐ ilişki yoktur.
- *Birbirinden bağımsızdırlar fakat örtüŐen bileşenleri vardır.

ZEKA VE YARATICILIĞIN BİLEŞENLERİ

ZEKANIN GENEL BİLEŞENLERİ	YARATICILIĞIN GENEL BİLEŞENLERİ	ORTAK BİLEŞENLER
Akıl yürütme	Uyumsuzluğu fark etme	Uyumsuzluğu (eksik olanı) fark etme Problem çözme Analoji kurma
Bellek	Tahmin etme	
Analoji kurma	Esnek düşünme	
Analiz etme	Fikir üretme	
Yargılama	Genelleme yapabilme	
Sözcük dağarcığı	Hayal kurma	
Eksik olanı bulma	Sentez yapabilme	
Organize etme	İraksak düşünme	
Neden-sonuç ilişkisi kurma	Özgün düşünme	
Görsel-uzamsal ilişkilendirme	Problem çözme	
Kodlama	İlişkilendirme	
Muhakeme	Analoji kurma	
Problem çözme	Bilgi	

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

Her ne kadar ortak bileşenleri paylaşmalarına rağmen yaratıcılık ve zeka arasındaki ilişkiye yönelik yönelik kanıt temelli korelasyonel çalışmalar iki gruba ayrılmıştır.

➔ Zeka ve yaratıcılık bazı araştırmacılara göre bağımsız iki önemli değişkendir (Hlasny, 2008)

➔ Fakat araştırmacılar ise zeka ve yaratıcılık arasında zayıf ya da orta düzeyde bir ilişki olduğunu savunmaktadır (Runco & Albert, 1986; Preckel, Holling & Wiese, 2006)

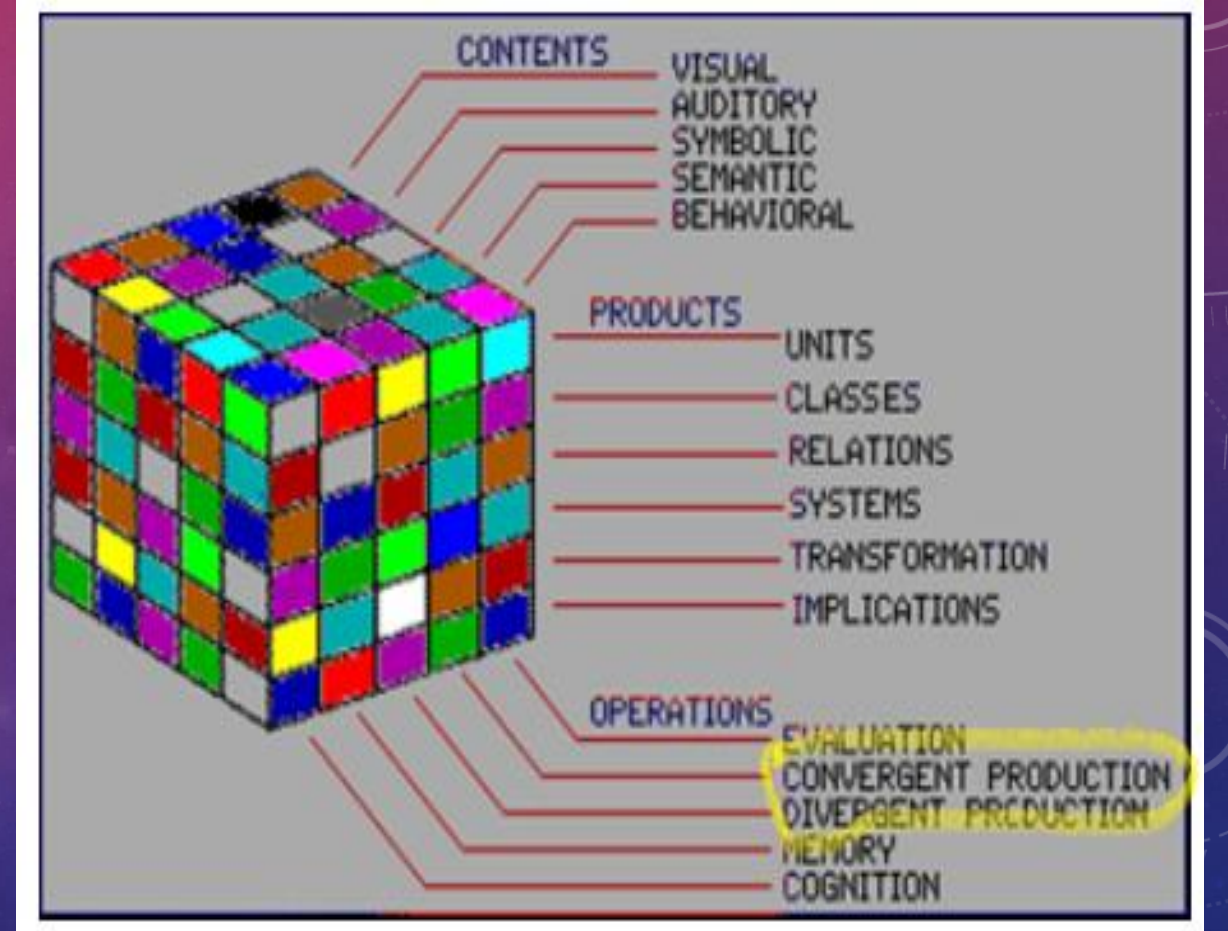

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

(YARATICILIK ZEKANIN ALT BOYUTUDUR)

Guilford'un küp kuramına göre zeka'nın yapısı, düşünme süreçleri, içerik ve ürün olmak üzere üç boyutta ele alınmalıdır. Zeka'nın bu yapısı içinde yaratıcılık, «ırsak düşünme» ve «yakınsak düşünme» şeklinde zekanın bir alt boyutu olarak ele alınmaktadır.

Guilford, 1967

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

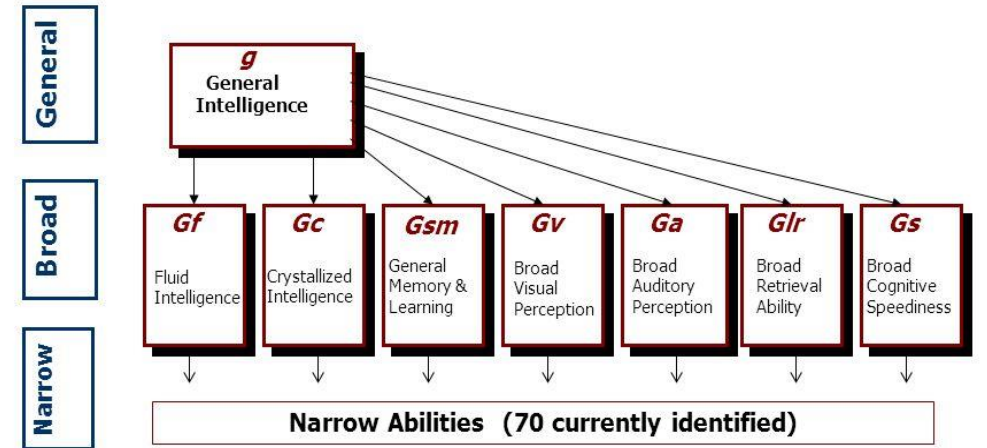
(YARATICILIK ZEKANIN ALT BOYUTUDUR)

Carroll'un üç katmanlı zihinsel yetenekler kuramına göre zeka'nın yapısı, genel, geniş ve dar olmak üzere üç katmanlı bir öbekleşme ile açıklanabilir. Burada yaratıcılık, «Glr» adı verilen geniş geri çağırma yeteneği içinde ele alınmaktadır.

Carroll, 1993

Carroll's Three-Stratum Theory (1993)

Multiple factor view of intelligence
General, Broad, and Narrow Abilities

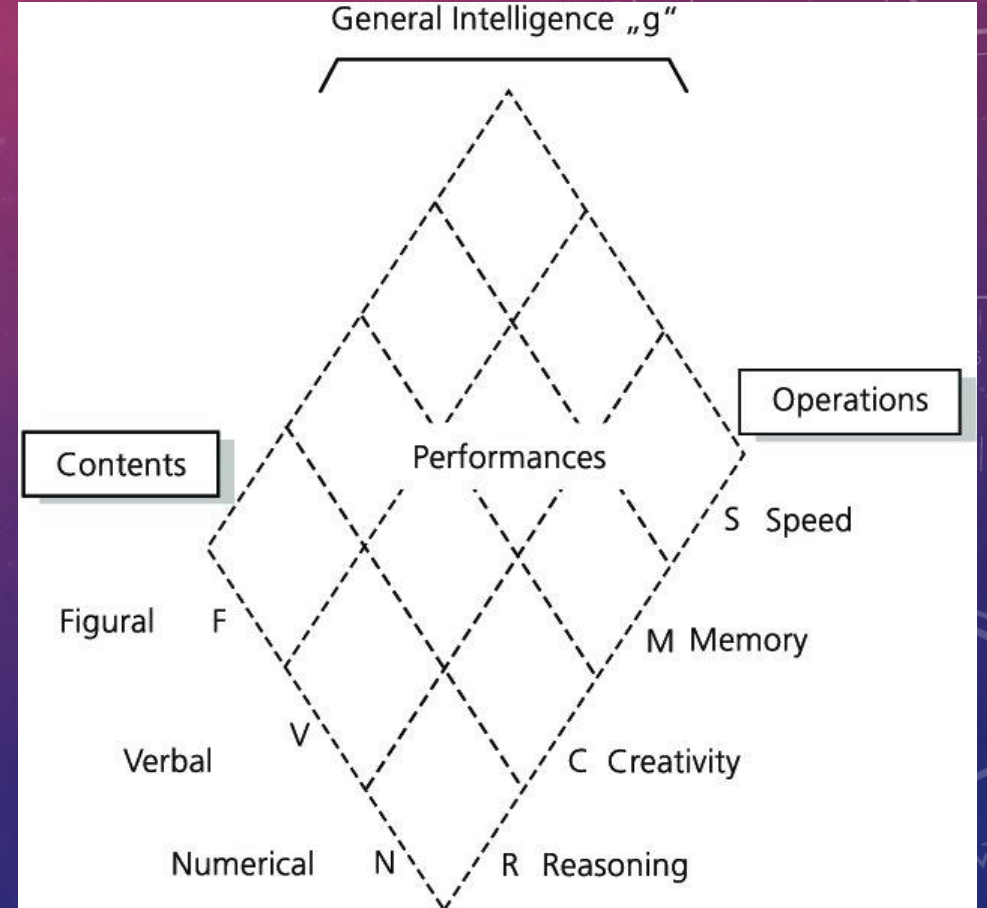

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

(YARATICILIK ZEKANIN ALT BOYUTUDUR)

Zekanın yapısına ilişkin Berlin Modeli, zekayı tüm zihinsel kabiliyetlerde etken olan g faktörü ve alt boyutlarda içerik ve işlemler açısından ayrışan performanslar şeklinde açıklamıştır. Zeka hiyerarşik bir yapı olarak tanımlanmıştır ve zeka ile ilişkili yeteneklerin ayrıştırılmasında içerik ve işlemin etken olduğunu ifade etmiştir. Modelde yaratıcılık bir işlem olarak ele alınmış ve zekanın alt boyutu olarak tanımlanmıştır.

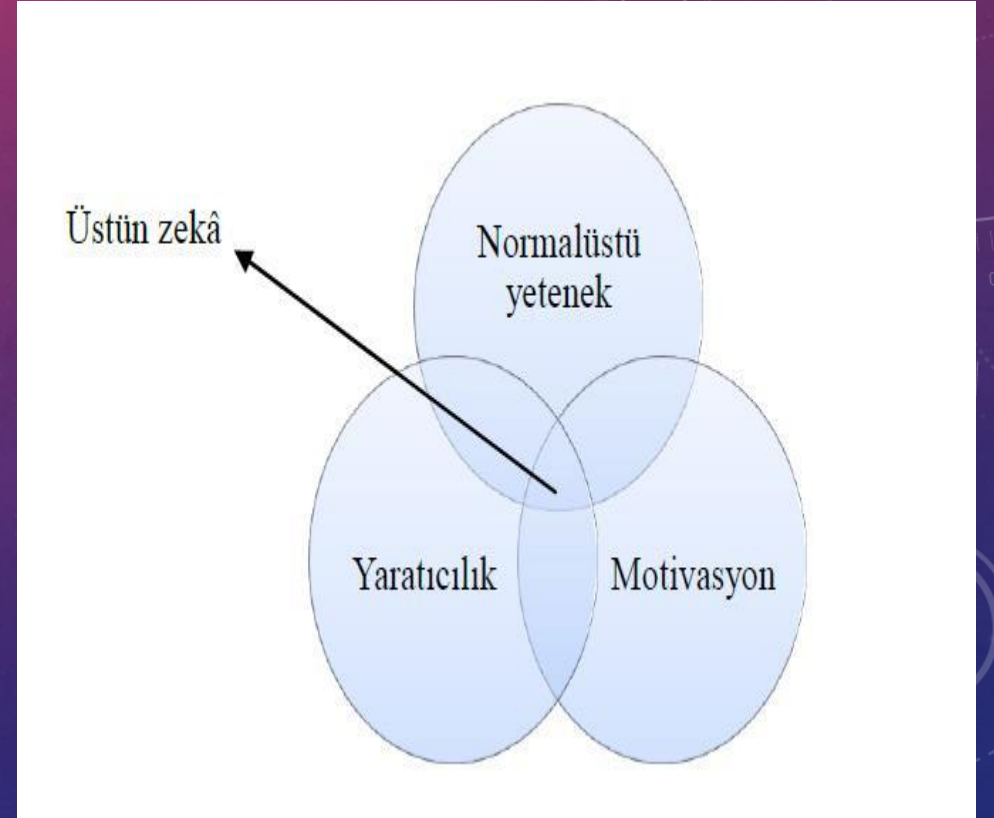
Jager, 1982

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

(YARATICILIK ZEKANIN ALT BOYUTUDUR)

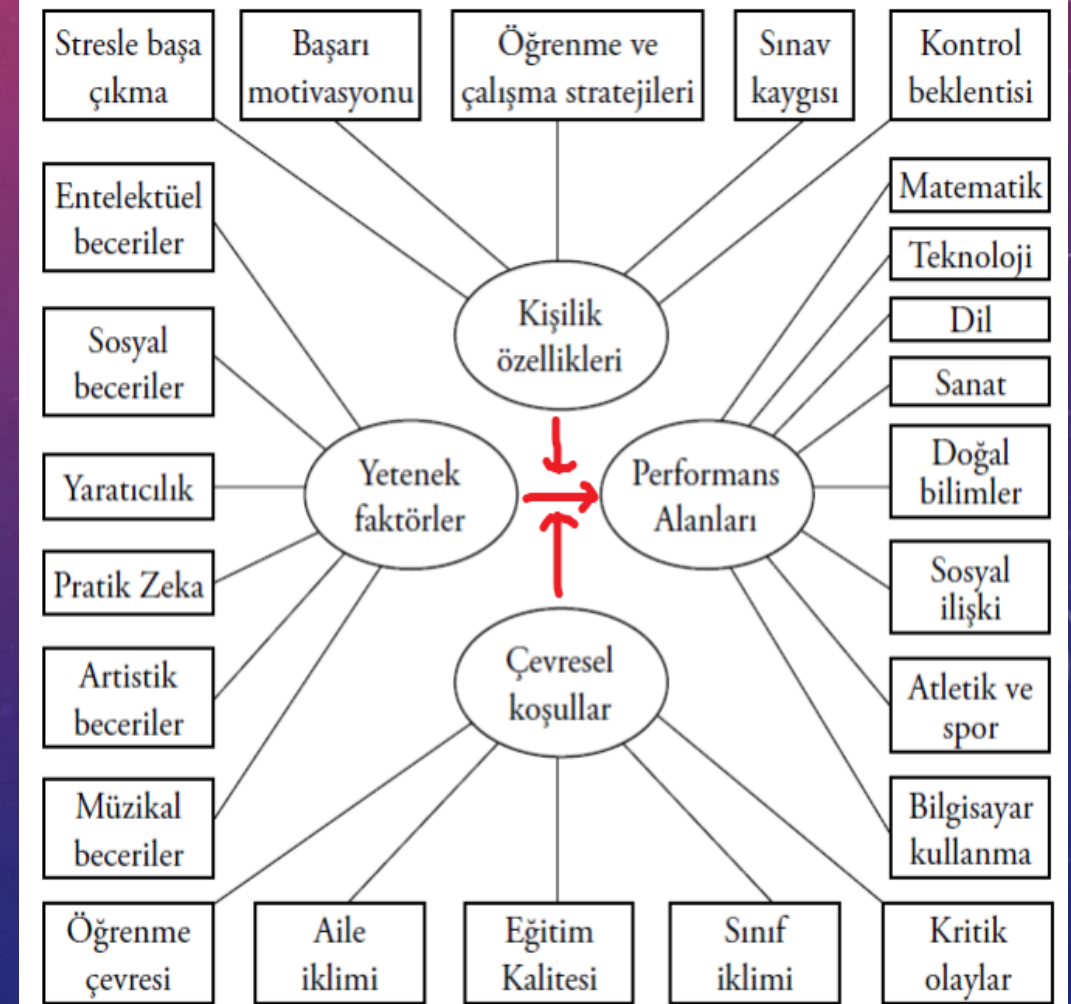
Üstün zekanın nasıl oluştuğuna ilişkin üç halka kuramı (Renzulli, 2000), ortalama üstü bir zihinsel yeteneği, yaratıcılığın ve güdülenmişliğin etkileşimi ile üstün performansın oluştuğunu iddia etmektedir. Burada yaratıcılık zekanın bir alt boyutu olarak ele alınmaktadır ve üstün zekanın oluşması için ana unsur olarak görülmektedir.

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

(YARATICILIK ZEKANIN ALT BOYUTUDUR)

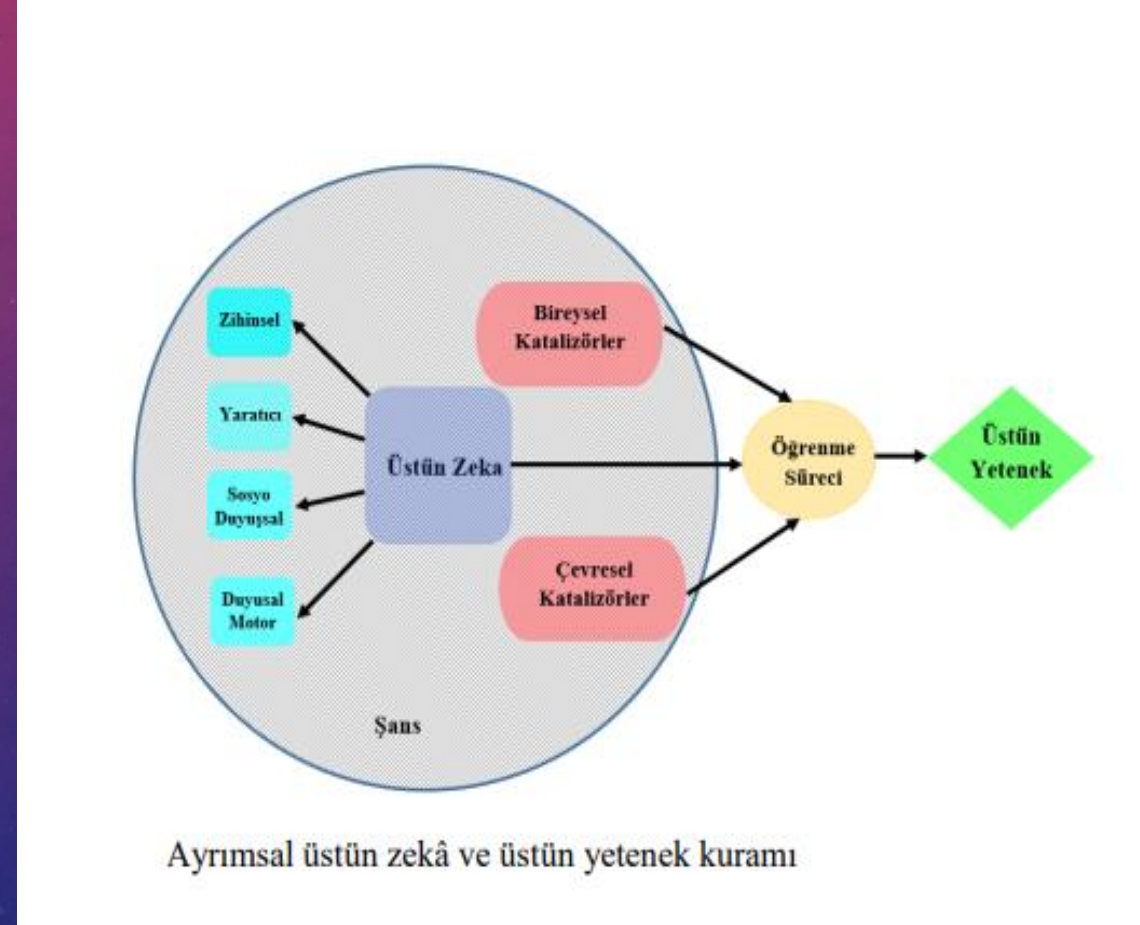
Heller, Perleth ve Lim (1992), üstün zekayı açıklarken yetenek faktörlerinin performans alanlarına dönüşümü süreci ile açıklamayı tercih etmiştir. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken nokta, çevre ve kişilik özelliklerinin etkilediği bir yetenek faktörü yaratıcılıktır. Bu faktörlerin gelişimi ve dönüşümü ile üstün performans alanları gelişmektedir.

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ

(YARATICILIK ZEKANIN ALT BOYUTUDUR)

Gagne (2000) tarafından geliştirilen «Ayrımsal Üstün Zekâ ve Üstün Yetenek Kuramı», üstün zekânın bireylerin yaşadığı çevre, deneyimlediği bilişsel etkileşimler ve elde ettiği şans faktörü yoluyla üstün yeteneğe dönüşebileceğini açıklamaktadır. Bu süreç esnasında yaratıcılığın bireylerde doğuştan var olan bir özellik olduğunu, üstün yeteneğin yaratıcılık gibi özelliklerin belirli bireysel özellikler ve çevre şartlarında şansın da etkisiyle dönüşümü sonucu geliştiğini savunmaktadır.

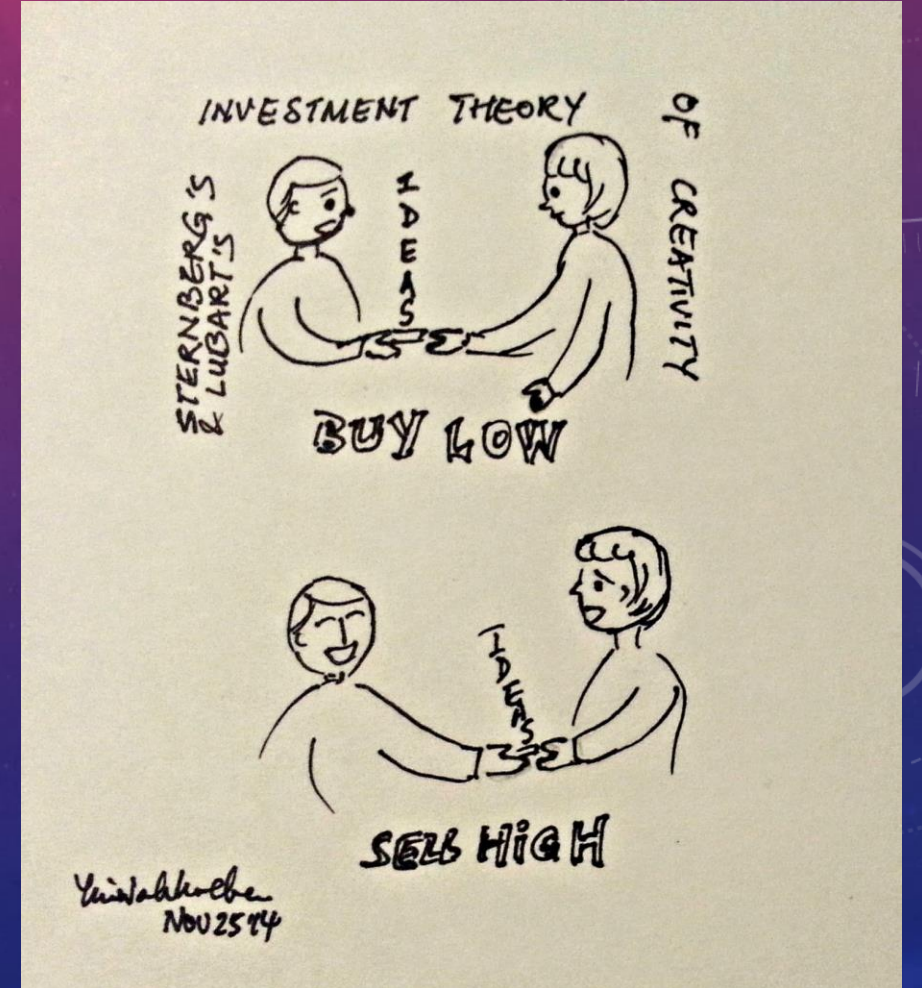

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ (ZEKA YARATICILIĞIN ALT BOYUTUDUR)

Sternberg ve Lubart (1995) yılında «yaratıcılığın yatırım teorisini» ortaya koyduklarında, yaratıcı kişilerin düşüğe alıp, yükseğe satan kişiler olduğunu ifade etmişlerdir. Bu tür kişilerin alış-verişlerinin fikirler dünyasında olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmacılar yaratıcılığı oluşturan 6 unsurun olduğunu ifade etmişlerdir:

- *Zeka
- *Bilgi
- *Düşünme stili
- *Kişilik
- *Motivasyon
- *Çevre

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ (ZEKA VE YARATICILIK İLİŐKİSİZDİR)

Anders Ericson (1999) yaratıcılık ve zekanın ilişkili olmadığını, yaratıcılığın daha çok «uzmanlaşma» ile ilgili olduğunu ifade etmektedir. Simonton'a göre bir alanda uzmanlaşabilmek için 10 yıl aktif deneyim gerekmektedir. Zekâ'nın bu deneyim içindeki yeri beceri kazanımı ile ilgiliyken, yaratıcılık üretme ile ilgilidir.

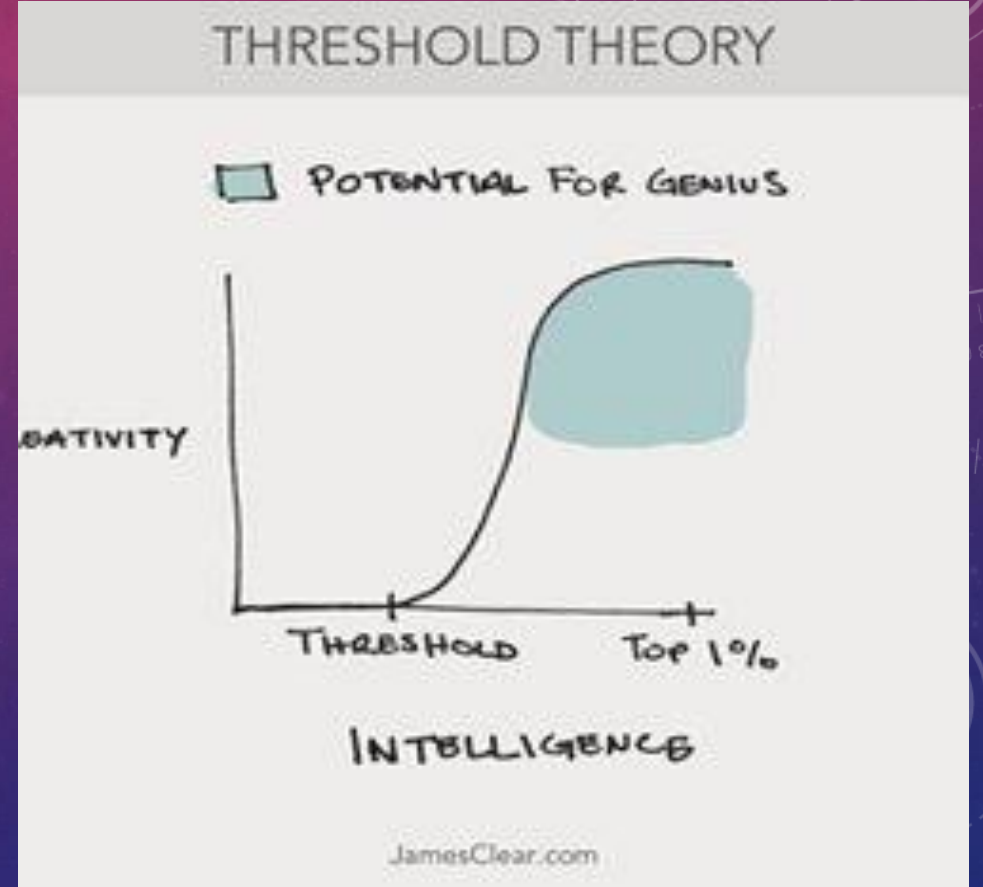
Sanat ve bilim gibi belirli alanlarda üst düzey yaratıcılık sergileyen kişilerin performans düzeyi ve açık pratikleri arasında anlamlı bir ilişki vardır. Buradaki açık pratik etkinliklerinin kalitesi, yaratıcı performansın en iyi yordayıcısıdır. Çünkü her alanda deneyim yaşama durumu olağanüstü performansı açıklayamayabilir.

ZEKA VE YARATICILIK İLİŞKİSİ (YAŞA BAĞLI ARTIŞ)

Okul öncesi veya ilkokul döneminde yaratıcılık ve zeka ilişkisi düşükken yaşla beraber ilişki düzeyinde bir artış gözlenmektedir (Kim, 2005). Fakat bazı araştırmacılar okul öncesinde uygulanan yaratıcılık testlerinin bir oyun etkinliğinden ziyade, ciddi testler şeklinde uygulanmasının bu ilişki düzeyini arttırdığını ifade etmişlerdir (Iscoe & Pierce-Jones, 1964, Wallach & Kogan, 1965). Bu durum yaratıcılık testlerinin her yaş grubunda farklı bir şeyi ölçüyor olmasıyla ve küçüklerin testlerde bilişsel özelliklerini yeterince kullanamamalarıyla açıklanmıştır.

EŞİK TEORİSİ

İlişkisel çalışmalara farklı bir bakış açısı ile yaklaşan diğer bir araştırmacı grubu, zeka ve yaratıcılık arasında belli bir IQ puanına (<120) kadar ilişki olduğunu, fakat bu puandan daha fazlasına sahip kişilerde yaratıcılık ve zeka arasında anlamlı bir ilişki olmadığını savunmuşlardır. Bu teoriye göre daha fazla zekanın olması yaratıcılığı garanti etmemektedir (Barron, 1961; Guilford, 1967; Walberg, 1988).

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

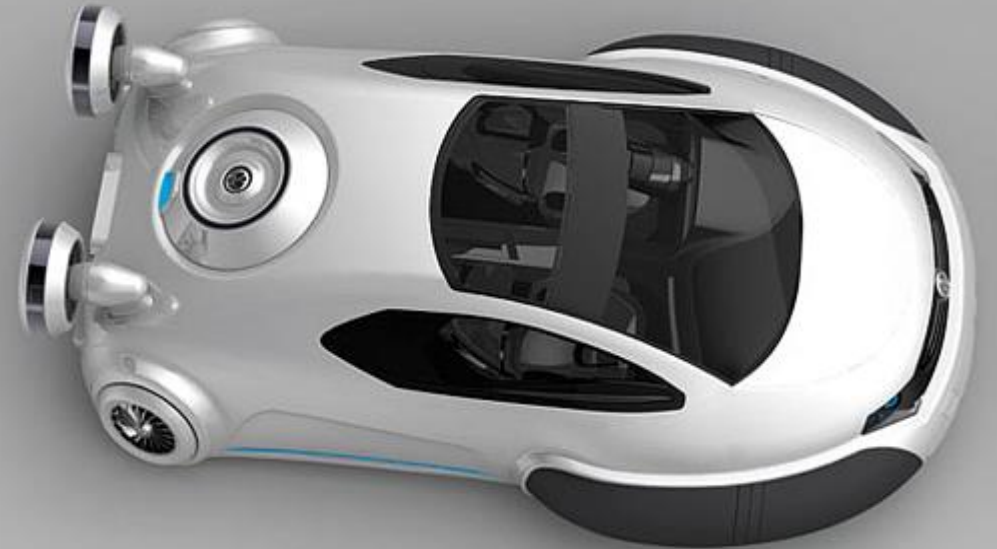
YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

ÜRÜNLER- ZEKA VE YARATICILIK ETKİLEŞİMİ

ZEKA BUNUN NERESİNDE?

YARATICILIK BUNUN NERESİNDE?

TEŞEKKÜRLER